

Sprogfagene i den nye verdensorden

Karen Risager
Professor Emerita, dr.phil.
Roskilde Universitet
risager@ruc.dk

I magasinet *Udenrigs*, som er Det Udenrigspolitiske Selskabs tidsskrift, skriver chefredaktør Ida Sparre-Ulrich:

I den geopolitiske situation, vi står i lige nu, hvor vi skal bygge nye partnerskaber, er sprogkunders fantastiske værktøjer. De giver en meget mere direkte vej ind i et land, end et tredjesprog ville kunne, og så giver de den dybde og kontekst, det kræver at skabe varige relationer. I den kontekst er det en stor brøler, at der er blevet sparet så meget på sprogvidenskaberne i de seneste år. (Sparre-Ulrich, 2026: 7-8)

Det vil forskere og praktikere inden for sprogfagene give hende ganske ret i.

Danmarks sprogpolitik mht. fremmedsprogene har afspejlet Danmarks 'superatlantiske' position – det at Danmark har betragtet sit forhold til USA som en helt særlig relation (Mouritzen, 2026). Det danske politiske system, medierne og offentligheden har haft blikket stift rettet mod vest, mod Storbritannien og især USA (Irland har vi sprunget over). Man kan hævde at Danmarks proamerikanske udenrigspolitik har været accentueret af en form for kulturel isolationisme over for det øvrige Europa, herunder Norden. Dette er særlig tydeligt på sprogområdet: For det første har der været kraftige nedskæringer på de store fremmedsprog: tysk, fransk og spansk. For det andet har øjne og ører været helt lukkede over for et stort antal andre sprog. Danmark er som bekendt omgivet af en hel krans af sprog mod nord, øst og syd som nærmest ingen interesse har fået: norsk, svensk, grønlandsk, færøsk, samiske sprog, finsk, estisk, lettisk, litauisk, russisk, belarusisk, ukrainsk, polsk (Holmen og Risager, 2018). Et af dem burde på grund af den geopolitiske situation få særlig opmærksomhed i Danmark, nemlig grønlandsk. Det er på tide at det grønlandske sprog bliver gjort mere nærværende og anerkendt i Danmark.

Den lave prioritering af alle sprog og sprogfag (i visse henseender også engelsk) har været legitimeret ved omstruktureringer, besparelser, manglende elevinteresse og ikke mindst en ide om at i den globale økonomi er det tilstrækkeligt at kunne noget engelsk (Verstraete-Hansen og Andersen, 2014). Det er vigtigt at sige at denne udvikling er sket i en global sprogsituation hvor engelsk i forbindelse med globaliseringen faktisk har fået en større og større udbredelse som internationalt sprog og lingua franca, også i Europa, samt en national sprogsituation hvor engelsk er blevet et stadigt mere brugt sprog i hverdagen i Danmark (Lønsmann m.fl. 2024). Så

den forfejlede sprogpolitik har haft let spil – ligesom de militære besparelser i forbindelse med 'fredsdividenten' efter den kolde krig.

Ikke desto mindre er negligeringen af alle andre sprog end engelsk et klart selvmål når det handler om at styrke Europas position og selvforståelse i den nye verdensorden. Der er hårdt brug for at det politiske system, uddannelser og medier investerer i at styrke den danske befolknings sproglige ressourcer og kulturelle indsigter, både indadtil i Europa/EU og udadtil i forhold til andre kontinenter med deres mulige partnere, venner og fjender. Vi skal både styrke den europæiske identitet og verdensborger-identiteten.

Danmark som aktør i et flersproget Europa

Det er vigtigt at styrke Europas strategiske autonomi i den nye geopolitiske situation. Derfor er der et stort behov for at styrke de indre bånd i hele Europa, fra nord til syd og fra øst til vest. Men manglende sprogkunderskaber i de europæiske sprog har vanskeliggjort danskerne adgang til viden om det øvrige Europa og udviklingen af en europæisk bevidsthed og identitet. At kunne rejse rundt i Europa og bruge engelsk er praktisk, men slet ikke nok hvis man skal have et dybere kendskab til hvad der foregår dag til dag i de forskellige lande. Vi må simpelthen til at åbne os mere over for Europa og Norden, både sprogligt, kulturelt, økonomisk og politisk. Tysk, fransk og spansk er allervigtigst set fra dansk side, ud over naturligvis engelsk, og der skal virkelig skubbes på for at styrke disse sprogfag.

Men Europa er jo mangesproget, og hvorfor negligere sprog som nederlandsk, polsk og græsk, eller 'indvandrersprog' som tyrkisk, arabisk og kinesisk? Hvor bliver alle disse sproglige og kulturelle ressourcer anerkendt, støttet og udnyttet i dansk sammenhæng? Udnyttelsen af disse ressourcer kræver ikke nødvendigvis oprettelse af skolefag. Det kan gøres på mange andre måder. Udgangspunktet må være en positiv indstilling til flersprogethed, både i samfundet og i individet (Daryai-Hansen, 2024). Det er også den bærende ide i Europarådets *Recommendation on the importance of plurilingual and intercultural education for democratic culture* (Council of Europe, 2022). Måske er ordet 'fremmedsprog' en lidt ærgerlig betegnelse?

Hvordan styrker vi en europæisk bevidsthed der er demokratisk og inkluderende, også med hensyn til sprogene? Her rører vi ved et centralt spørgsmål som er en del af den større politiske kamp om Europas fremtid. Man skal huske at spørgsmålet om europæisk identitet ikke mindst har optaget den yderste højrefløj i Europa, som ud fra et nationalistisk standpunkt advarer mod 'pan-europæisk nationalisme' eller 'euro-nationalisme' (Wikipedia English, 2026).

Europa som aktør i en flersproget verden

Danmark har hidtil produceret verdensborgere der har begrænset viden om verden som helhed.

Netmediet *Globalnyt* skriver fx (*Globalnyt*, 2025) at mediebureauet *Infomedia* har undersøgt de danske mediers udlandsdækning igennem ét år, fra 1. juni 2024 til 31. maj 2025 (1.3 millioner artikler). Resultatet viser at vi har at gøre med et verdensbillede der er helt domineret af den vestlige verden: Europa (52%) og Nordamerika (16%). De resterende 32% går til Mellemøsten (15%), Asien i øvrigt (10%), Afrika (4%) og

Sydamerika (3%). De danske mediers underrepræsentation af store dele af verden undtagen USA er meget problematisk set i lyset af de aktuelle forandringer i verdensordenen.

Danmark, og Europa generelt, er nødt til at åbne sig mod verden uden for Europa, og her er sprogene oplagte brobyggere, ikke mindst de sprog der er forbundet med tidligere europæiske kolonimagter: engelsk, fransk, spansk, portugisisk, nederlandsk, tysk, russisk (og dansk) m.m. Desværre er mange danske lærebøger i engelsk, fransk og spansk stadig præget af en eurocentrisme der beskriver Afrika og Latinamerika på en selektiv, overfladisk og eksotiserende måde, og hovedsagelig ud fra turistens perspektiv (Risager, 2021; Risager, i proces).

Danmark og Europa er i dag presset af en fjende (eller en yderst ustabil allieret) mod vest: USA, om hvem vi som befolkning ved rigtig meget. Og en fjende mod øst: Rusland, om hvem vi som befolkning ved meget lidt. Kan det være rigtigt at vi ikke behøver at vide noget om Rusland? (Jf. Pavlenko (2003), der sætter fokus på sprogpolitik og national identitet i en diskussion af forskellige indstillinger til tysk – 'fjendens sprog' – i USA efter 1. verdenskrig, i Sovjetunionen efter 2. verdenskrig og i Østeuropa efter kommunismen.) Danmark og Europa skal også kunne navigere i forhold til Kina og det øvrige Asien, Afrika og Latinamerika, og vi skal huske at med multipolariteten følger også større tilstedeværelse af ikke-europæiske sprog. I denne nye verden skal vi kunne indgå i samarbejder på kryds og tværs om klimakrisen og alle de andre store problemer verden står over for, og vi skal bidrage til nye store handelsaftaler: Mercosur, et mangesproget Indien m.m. At skabe varige relationer kræver gode sprogkunderskaber og kulturelle indsigter.

Alle ovennævnte sprog kan bruges i CLIL-sammenhænge (*Content and Language Integrated Learning*), dvs. sammenhænge hvor de bruges og læres i forbindelse med andre fagligheder. Derfor kan sprogene også bruges til at kommunikere om andre lande og områder end målsprogslandene. For eksempel kan man sagtens tilegne sig nogen viden om Kina eller Brasilien via engelsk (i et engelsksproget perspektiv), og om Iran eller Sudan via tysk (i et tysksproget perspektiv) (Risager, 2016).

Det rejser spørgsmålet om hvor tæt sprogfagene skal være knyttet til de lande hvor sproget bruges som modersmål? Jeg mener at sprogfagene har et ansvar for målsprogsområderne i og uden for Europa, og det gælder også engelsk. Men der er også gode grunde til at bruge sprogene i forhold til andre emner, andre fag og andre dele af verden. Her har engelskfaget, på baggrund af sin centrale status i Danmark, særlige forudsætninger for at vise eleverne at andre dele af verden kan åbnes for dem via engelsk. Det gælder ikke mindst Kina, som den danske befolkning er nødt til at vide noget mere om – dets kultur, sprog, politik, økonomi og historie. Jeg taler her ikke om en udvidelse af sprogfagernes allerede store stofområde, men om indikationer af at verden uden for Europa og USA er interessant og værd at beskæftige sig med. Samtidig er det godt at gøre sig klart at det at skaffe sig viden om verden via forskellige sprog gør én i stand til at se verden fra forskellige perspektiver, hvilket er en central del af interkulturel forståelse, både i samarbejde, i konfliktsituationer og i arbejdet for fred. I den nye verdensorden vil det være en fordel at kunne se verden i andre perspektiver end det engelske, amerikanske, vestlige. Det kan måske vise sig at Europa har en komparativ fordel i at være mangesproget?

Konklusion

Danmark er midt i en omstillingsproces fra at være en satellit af USA til at være et europæisk land. Et land der orienterer sig mod Europas kernelande – Tyskland, Frankrig, Storbritannien og måske Polen – samt Norden.

I denne proces er sprogfagene vigtige ressourcer, og de kan være brobyggere på regionalt og globalt plan. De fleste af de ovennævnte sprog fungerer ikke blot som førstesprog i et eller flere lande, men bruges også i forbindelse med transnationale familienetværk og globale diasporaer, sociale medier, transnationale virksomheder, internationale organisationer m.m. De forskellige sprog kan føre os rundt omkring i hele verden. Vil de danske uddannelser og medier mon lade os forfølge disse muligheder? Som Pavlenko (2003) ville sige: Et lands nationale identitet kan aflæses af dets sprogpolitik.

Litteratur

Council of Europe (2022, 2. februar). *New Council of Europe Recommendation on the importance of plurilingual and intercultural education for democratic culture*. <https://www.coe.int/en/web/education/-/new-council-of-europe-recommendation-on-the-importance-of-plurilingual-and-intercultural-education-for-democratic-culture> (21.04.26)

Daryai-Hansen, P. (2024) Fremmedsprog. Aarhus Universitetsforlag. <https://doi.org/10.2307/jj.19161991>

Globalnyt (2025, 12. juni). *Så lidt fylder verden uden for Vesten i danske medier: "Overraskende" og "voldsomt skævvredet"* <https://globalnyt.dk/udlandsdaekning2025/>. 22.10.25.

Holmen, A. og K. Risager (2018). Det flersprogede danske universitet. I: T.K. Christensen, C. Fogtmann, T.J. Jensen, M.S. Karrebæk, M. Maegaard, N. Pharao & P. Quist (red.) *Dansk til det 21. Århundrede: Sprog og samfund* (s. 153-170). U Press.

Lønsmann, D., K. Kraft, J. Mortensen og J. Thøgersen (2024). *Engelsk i Danmark. What's the story?* Aarhus Universitetsforlag. <https://doi.org/10.2307/jj.21900477>

Mouritzen, H. (2026, 22. februar) *Jeg håber, dette kan fungere som nekrolog over ideen om Danmarks særlige relation til USA*. Politiken. <https://politiken.dk/debat/kroniken/art10729080/Jeg-h%C3%A5ber-dette-kan-fungere-som-nekrolog-over-ideen-om-Danmarks-s%C3%A6rlige-relation-til-USA>

Pavlenko, A. (2003). "Language of the Enemy": Foreign Language Education and National Identity. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*, 6(5), 313–331. <https://doi.org/10.1080/13670050308667789>

Risager, K. (2016). Sprogfagene. Adgang til viden om verden. *Sprogforum : tidsskrift for sprog- og kulturpædagogik*, 22(62), 7–7. <https://doi.org/10.7146/spr.v22i62.23783>

Risager, K. (2021). Language textbooks and popular geopolitics: Representations of the world and (post)colonial history in English and French. *Journal of Postcolonial Linguistics* 5, 12-30. Thematic issue: Language and Popular Geopolitics (C. Levisen & F. Fernández eds).

Risager, K. (i proces). Europæiske sprog i den nye verdensorden: Hvad fortæller lærebøgerne os om verden? *Nordic Journal of Language Teaching and Learning* 15 (1).

Sparre-Ulrich, I. (2026). Imperiernes opvågning. *Udenrigs* 2026 (01), 5-9.

Verstraete-Hansen, L., & Andersen, M. S. (2014). Fremmedsprog på universitet - for profit only? En analyse af aktører og anbefalinger i dansk uddannelsespolitik. *Acta didactica Norge*, 8(2), 19. <https://doi.org/10.5617/adno.1139>

Wikipedia (2026) *Pan-European nationalism*. https://en.wikipedia.org/wiki/Pan-European_nationalism (21.04.26)